

ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НАСІННЯ БУРЯКУ СТОЛОВОГО НА ВРОЖАЙНІСТЬ І ТОВАРНІСТЬ КОРЕНЕПЛОДІВ

Юрченко Г.Ю., студентка 4 курсу*

*Науковий керівник: к.с.-г.н., доцент Кулик М.І.

Буряк столовий – одна з найбільш поширених овочевих культур. Широкого розповсюдження ця рослина набула не тільки за рахунок високого вмісту в коренеплодах мікро- та макроелементів, а і завдяки високій врожайності і простоті вирощування. Споживачів завжди приваблювали коренеплоди правильної форми, без концентрованих кілець і з гладенькою поверхнею, з темно-фіолетовим забарвленням м'якуша, з високим вмістом цукрів і корисних речовин для організму людини [1]. Досягнення селекціонерів і система насінництва в повній мірі задовольняють ці потреби. Але останнім часом обсяги виробництва високоякісних коренеплодів буряку столового скоротилися, що пов'язано, як із занепадом основних ланок насінництва і засиллям ринку зарубіжними сортами і гібридами, так і з недотриманням основних елементів технології вирощування, в т.ч. і оптимальних строків сівби насіння. Крім того, строк сівби впливає не лише на врожайність буряку столового, а й на якість отриманої продукції, що зумовлює лежкість коренеплодів та їх використання [2-4].

На сьогодні не існує єдиної думки серед вчених щодо строків сівби буряку столового. Деякі дослідники вважають, що сіяти буряк столовий необхідно рано навесні [5], інші рекомендують сівбу пізно навесні, мотивуючи це тим, що при більш ранніх строках спостерігається переростання коренеплодів і знижується їх лежкість [6].

Тому, за неоднозначності висновків науковців, виникла необхідність вивчення та встановлення впливу строків сівби різних сортів буряку столового на урожайність і якість коренеплодів.

На даний час всі сорти буряку столового, які є в Реєстрі можна розділити на три групи:

- традиційні сорти, які районовані близько 60 років назад і на даний час вирощуються (наприклад, Бордо 237);
- вітчизняні сорти, які недавно створені (наприклад, Багрянний, Дій та ін.);
- зарубіжні сорти та гібриди, які поширені на сьогодні (наприклад, Бикорес, Боро F1, Пабло F1 та ін.) [1].

Тому, визначення оптимальних строків сівби сортів буряку столового з метою отримання найбільшого виходу ваговитих коренеплодів є важливим і актуальним питанням на даний час.

Для виконання основних завдань експерименту, польові дослідження проводили в умовах господарства ТОВ „Пузиківське” Полтавської області згідно з методикою двохфакторних дослідів [7] з двома сортами буряку столового Бордо 237 і Багрянний і трьома градаціями фактору строку сівби: ран-

ньовесняний (10.04), пізньовесняний (10.05) і літній (10.06). Повторність – чотириразова з рендомізованими варіантами. Спосіб сівби – широкорядний з міжряддям 45 см, норма висіву насіння 10 кг/га. Облікова площа ділянки становила 10 м².

За результатами проведеного експерименту встановлено, що на ріст і розвиток рослин, врожайність і товарність коренеплодів буряку столового суттєвий вплив мають строки сівби насіння і сортові властивості культури (табл.).

Таблиця

Урожайність і товарність коренеплодів буряку столового залежно від строків сівби, 2010 р.

Сорт (фактор А)	Строк сівби (фактор В)	Врожайність, т/га	Приріст врожаю		Маса товарного коренеплоду, г	Товарність, %
			т/га	%		
Бордо 237	1*	38,9	-	-	350,3	Бордо 237
	2	36,0	-2,9	-7,5	320,5	
	3	22,2	-16,7	-42,9	243,1	
Багрянний	1	49,0	-	-	437,2	Багрянний
	2	41,3	-7,7	-15,7	380,7	
	3	30,8	-18,2	-37,1	268,1	

НІР₀₅ (фактор А) 6,50 т/га

НІР₀₅ (фактор В) 2,81 т/га

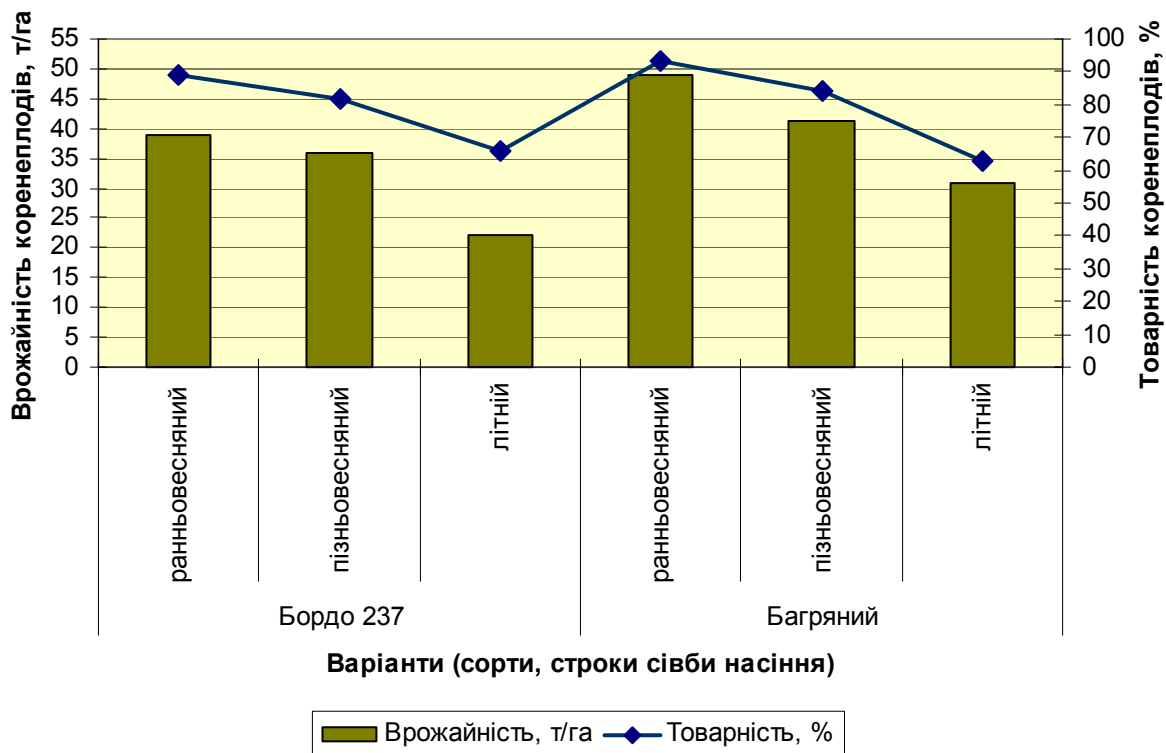
НІР₀₅ (фактор А і В) 0,65 т/га

*Примітка: 1 – ранньовесняний (10.04), 2 – пізньовесняний (10.05), 3 – літній (10.06)

Середня врожайність була вищою за ранньовесняних строків сівби у сорту Багрянний і становила 49,0 т/га, суттєво менше – у сорту Бордо 237 – 38,9 т/га. Це пов'язано з тим, що за ранньовесняних строків сівби формувалася більша маса товарних коренеплодів та їх частка в загальному врожаї збільшується. А як відзначає О.Ю. Барабаш із співавторами [8], морква належить до холодостійких культур, у яких коренеплід краще формується при нижчих (16-18°C), а надземна маса при вищих температурах (20-22°C). За пізньовесняних строків сівби, порівняно із ранньовесняними, зменшувався врожай коренеплодів у сорту Багрянний на 37,1%, а у сорту Бордо 237 – на 42,9%.

При сівбі насіння в літні строки маса коренеплодів була найменшою у сорту Бордо 237 (243 г), порівняно з іншими строками сівби та з сортом Багрянний (268 г). Так, за ранньовесняного строку сівби, порівняно з літнім, у сорту Бордо 237 приріст ваги коренеплодів становив 107 г, у сорту Багрянний – 169 г.

Товарність коренеплодів досліджуваних сортів за ранньовесняних строків сівби була найвищою і становила 89-93%; найменшим цей показник був за літніх строків – 63-66% (рис.).

Рис. Врожайність і товарність коренеплодів буряку столового, 2010 рік

За встановлення кореляційної залежності виявлено сильний зв'язок між врожайністю і товарністю коренеплодів – для сорту Бордо 267 коефіцієнт кореляції (r) становить 0,96; для сорту Багрянний $r = 0,95$.

Висновки.

1. Сівба насіння буряку столового у ранньовесняні строки (10.04) сортів Бордо 237 і Багрянний сприяє отриманню найбільшої врожайності відповідно за сортами – 38,9 та 49,0 т/га з ваговитою масою коренеплодів 350 і 437 г та їх товарністю 89,3 і 93,0%.

2. Встановлено сильний зв'язок між врожайністю і товарністю коренеплодів – для сорту Бордо 267 коефіцієнт кореляції становить 0,96; для сорту Багрянний 0,95.

Список використаних джерел.

1. Слепцов Л. Столовая свекла: выбираем сорт / Овощеводство: Селекция и семеноводство. 2009. – Вып. №3. – С. 48.
2. Романов О.В. Урожайність насіння буряку столового в залежності від строків посіву, розміру маточників та схеми посадки / Селекція і насінництво. – 2003. – Вип. №87. – С. 176-180.
3. Сокол П.Ф., Єзерська Є.І. Зберігання картоплі та овочів. – К.: Держсільгоспвидав, 1955. – 108 с.
4. Стефанюк Г. Оптимальна технологія вирощування столових буряків / Пропозиція: Овочівництво. – №3, - 2004. – С.32-33.
5. Корниенко С. Особенности технологии выращивания свеклы столовой в Крыму / Агронимическая тетрадь. – 2009. – Вып. №4. – С. 38.
6. Склярєвський М.О., Гончаренко В.Ю. Вплив строків і способів зберігання буряків столових, вирощених на різних фонах мінеральних добрив,